

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

POJAM VLADARA U STAROM EGIPTU

**HELIOPOLISKA
ENEADA**

**Beethovenova
ODA RADOSTI**

**LJEPOTA JE...
GLAZBA**

**Rilke - PISMA
MLADOM PJESNIKU**

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

06 | 2020. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 POJAM VLADARA U STAROM EGIPTU

José Rubio Sánchez

9 HELIOPOLISKA ENEADA

Nataša Žaja

12 UDAHNUTI ŽIVOT MORALNIM VRIJEDNOSTIMA

Delia Steinberg Guzmán

13 RAINER MARIA RILKE Pisma mladom pjesniku

Anastazija Pulja

16 BEETHOVENOVA Oda radosti

Ariana Deranja

18 LJEPOTA JE... GLAZBA

Adriana Pricone

9

12

13

16

18

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Ana Jončić, Jerko Grgić, Nataša Žaja, Branko Zorić, Damir Krivdić

Lektura: Vedrana Novović, Branka Žaja

Tehničko uredništvo:

Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Danas se značenje tradicije često sagledava samo kroz prizmu vlastitih predrasuda i načina života. Uronimo li malo više ispod površine povijesnih zbivanja, uočiti ćemo da se odnos prema tradiciji u raznim epohama često kretao oko dvaju krajnjih pristupa. Jedan je slijepo držanje uz naslijeđe tradicije i predimenzioniranje njezinih ponajprije formalnih aspekata. Drugi pristup je napuštanje njezinih okvira i traženje nekih novih putova, što je često vodilo potpunom negiranju svega što joj pripada. No, kao i u svemu, pogoditi pravi ton i pronaći ispravan pristup iskustvima tradicije veliko je umijeće kojem se treba stalno učiti. Zato je važno nastojanje da se približimo korijenima i počecima neke tradicije, da shvatimo što ju je pokretalo u njezinoj mladosti i u čemu je bila njezina vitalna snaga.

Prisjetimo li se latinskog značenja riječi *traditio* – "predaja", "predavanje" ili *tradere* – "predati", vidjet ćemo da u svom izvornom značenju pojam tradicije sugerira živi prijenos. A predati nekome nešto ima smisla ako to može prijeći mostom vremena, ako to vrijedi i čuvati i davati. Tradicija je poput žive vatre koja nam može osvijetliti put koji stvaramo, put koji vodi prema naprijed i gore. I zato je tradicija u najboljem smislu riječi univerzalna, naša; zajedničko blago svih ljudi koji su bili, koji jesu i koji će biti...

POJAM VLADARA U STAROM EGIPTU

José Rubio Sánchez

Govoriti o egipatskim vladarima je poput ulaska u neki drugi svijet, poput povratka u to sanjano "zlatno doba" o kojem nam govore brojne predaje, u doba s drugim mjerilima života, s drugim običajima i kozmološkim shvaćanjima.

Pred veličanstvenim djelima tog tisućljetnog naroda, pred naslijeđem mudrosti koje još uvijek živi te pred zapanjujućom trajnošću njihova političkog sustava, pitamo se: nisu li Egiptom, zemljom Kem, uistinu vladali bogovi?

Koja se nama poznata civilizacija uspjela održati toliko dugo? Bez obzira na neslaganje povjesničara oko određenih datiranja, moramo priznati činjenicu da je drevni Egipat, od svog ujedinjenja za vrijeme Menesove vladavine, postojao najmanje tri tisuće godina. Koja se druga politička institucija, vlada ili stranka toliko dugo održala na vlasti? I, što je možda najvažnije, je li neki narod bio sretniji i iskrenije volio svoje kraljeve? Ako pogledamo nadgrobne stele, freske, statue i papiruse, vidjet ćemo da su Egipćani svugdje prikazivani kao sretni, mirni i nasmijani ljudi,

a njihova moralna načela govore o mudrosti naroda, otkrivajući nam njegova obilježja profinjenosti i umjerenosti.

Usprkos promjenama koje su neizbježne za sve što postoji i što je podložno ciklusima, trajnost i očuvanost njegova naslijeđa pokazuju da se Egipat uspio održati unatoč invazijama, srednjim vjekovima i smjenama dinastija. Prihvatili mi to ili ne – jer ipak smo ljudi racionalnog mentaliteta – znanstveno je dokazana jedna činjenica, a to je uvjerenje Egipćana da njima vladaju bogovi ili sinovi božji. Egipatski su vladari, zajedno s narodom, složno nastojali ispuniti svoju dužnost i održati *Maat* na zemlji, kako bi se ostvarilo ono što se u našoj civilizaciji smatra utopijom, a to je – sreća.

Kroz jedan kratak članak nemoguće je duboko uroniti u dušu egipatskog naroda. No, pokušat ćemo pobliže objasniti njihovo poimanje faraona i njegove uloge vladara zemaljskog Egipta te poimanje kraljevske vlasti. To nam može omogućiti približavanje njihovom pogledu na svijet i načinu razmišljanja.

Izvori

Nećemo se zadržavati na posve povijesnim pitanjima, poput onoga tko je vladao prije Menesa, je li postojao kralj Škorpion ili Narmer, podudaraju li se različite kronološke tablice, odnosi li se neki zapis na ovog ili onog faraona, niti ćemo analizirati bitke i trgovinske sporazume. Namjera nam je približiti se arhetipu egipatskog kralja, a ne njegovim prolaznim karakteristikama. Ovakav pristup ulazi u ono što nazivamo "poviješću mentaliteta".

Da bismo, međutim, uže odredili ovu temu, navest ćemo neke izvore kojima se služe egiptolozi pri proučavanju egipatskih dinastija.

Potrebno je posebno spomenuti Herodota koji već u *Euterpi*, drugoj knjizi iz niza *Devet knjiga povijesti*, kaže: "Sami svećenici su mi iz neke knjige čitali popis imena tristo kraljeva nakon Menesa. U tom dugačkom nizu naraštaja nalazi se i osamnaest etiopskih kraljeva, jedna egipatska kraljica te ostali egipatski kraljevi."

Drugi izvor je *Povijest Egipta* ili Manetova *Egipatska kronika*, sačuvana samo u fragmentima, o kojoj su pisali klasični autori poput Josipa Flavija, Julija Afričkog, Euzebija, Diogena Laertija, Elijana, Lida, Malalasa, Platonovih skolastika, Plutarha, Porfirija, Teodoreteta i Teofila. Manetovo je djelo za njih predstavljalo obveznu referencu, možda najvažniju kad se govori o tisućljetnoj egipatskoj kulturi.

Ostali izvori su:

a) Popis kraljeva iz Sakkare

Pronađen je u jednoj grobnici u Sakkari, a trenutno se nalazi u Egipatskom muzeju u Kairu. Navodi 47 kraljeva do Ramzesa II., iako je najvjerojatnije isprva sadržavao 58 vladara. Počinje s Miebisom, šestim kraljem iz I. dinastije. Ne sadržava vladare od XIII. do XVII. dinastije, a sačuvana je i predaja o Donjem Egiptu.

b) Popis kraljeva iz Abidos

Nalazi se na zidu jednog hodnika hrama Setija I. u Abidosu. Sadržava kronološki popis imena 76 kraljeva od Menesa do Setija I. Ne sadržava vladare od XIII. do XVII. dinastije. Postoji i duplikat ovog dokumenta u hramu Ramzesa II. u Abidosu, no on nije u cijelosti sačuvan.

c) Popis kraljeva iz Karnaka

Trenutno se nalazi u muzeju Louvre u Parizu. Popis je isprva sadržavao imena 71 kralja, od Menesa do Tutmozisa III. Sačuvana su i imena nekih vladara iz razdoblja Srednje države (od XIII. do XVII. dinastije). Kao i popis iz Abidos (mjesto gdje je pokopan Oziris), i ovaj popis čuva predaju o Gornjem Egiptu.

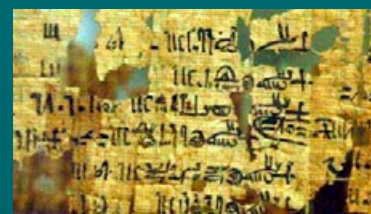
d) Papirus iz Torina

Radi se o daleko važnijem dokumentu od prethodno navedenih popisa. Pisan je hijeratskim pismom. Vjerojatno je sadržavao imena više od tristo vladara te trajanje njihove vladavine u godinama, mjesecima i danima. Jednako kao Manetovo djelo, papirus iz Torina počinje s dinastijama bogova, iza kojih slijede smrtnici. Sve u svemu, ovo djelo ima dosta sličnosti s Manetovom *Povijesti Egipta*.

e) Kamen iz Palerma

Ovaj izvor potječe iz V. dinastije, negdje oko 2600. g. pr. Kr. Bila je to golema kamena ploča od crnog diorita, dimenzija 213 x 366 cm, no do naših dana sačuvan je samo upola manji fragment koji se nalazi u muzeju u Palermu. Manji komadi istog, kao i drugih sličnih spomenika, nalaze se u Egipatskom muzeju u Kairu i na University Collegeu u Londonu.

Tekst je nažalost nepotpun, ali sigurno postoji uža veza između Maneta i ovog nalaza nego između Maneta i ostalih dosad navedenih izvora. Kamen je razdijeljen po godinama. Na gornjem dijelu su naznačeni važni događaji, a na donjem poplave Nila. Tijekom vladavine prvih dinastija godine nisu označavane brojevima, već nose imena vezana uz važna zbivanja. Kao i kod Maneta, posebno su tretirani vjerski i vojni događaji te neki drugi, poput gradnje piramida.

Teološko podrijetlo kraljeva

U skladu s tvrdnjama Mircea Eliade¹, kraljevi su – jednako kao i svaka druga tema iz drevnog Egipta – usko povezani s onim što se smatralo svetim. Drevni narodi nisu razlikovali božansko i svjetovno. Za njih je postojao samo Kozmos, unutar kojeg se nalazio i Sveti prostor, odnosno dio koji su bogovi posvetili, svijet koji su stvorili i u kojem žive.

U tom svijetu sve je isplanirano i posloženo prema redu i hijerarhiji zadataka koje svaki bog izvršava da bi sve išlo svojim tijekom. Božanstva imaju zadaću da održavaju taj red *in aeternum*, a faraon, koji je sin božji, mora činiti isto to na zemlji.

Dakle, faraon opravdava svoje postojanje time što su ga bogovi zadužili da održava red na zemlji, da čuva ravnotežu pred kaosom. Ovakvo kozmološko razmišljanje upućuje na egipatsko vjerovanje u "kozmičku dvojnost" suprotstavljenih sila u ravnoteži. Ta se dvojnost, kao odraz nebe-

skog u zemaljskom, očituje u onome tko je posrednik između neba i zemlje.

To je vidljivo i u mitu o Ozirisu. Kako kaže Henri Frankfort, faraon će se zvati "Dva gospodina", što predstavlja spoj dvaju vječnih neprijatelja, Horusa i Seta, mitoloških simbola sukoba. "Borba je jedan od elemenata u svemiru koji nipošto ne smijemo zanemariti. Horus uvijek savladava Seta, ali ga nikada ne uspijeva uništiti. Horus i Set međusobno se ranjavaju u borbi, ali naposljetku dolazi do pomirenja i Set uspostavlja statičnu ravnotežu u svemiru. Pomirenje, odnosno nenarušivi red u kojem svaka od suprotstavljenih sila čini ono što treba, zapravo je egipatsko mjerilo za svijet i poimanje države. Kad kralja (barem u prvim tekstovima) nazivaju Horus-Set, ta formula znači više od "Dva gospodina". To ne znači samo da kralj vlada dvojnim kraljevstvom nego da je uništio suprotnosti i pomirio sukobljene snage; on predstavlja nenarušivi red".

Nakon Menesove vladavine i ujedinjenja Gornjeg i Donjeg Egipta, ovo dualističko poimanje svijeta u potpunosti se očituje u političkom životu. Faraon je gospodar "dviju zemalja", odnosno Gornjeg i Donjeg Egipta, ali također i zemaljskog i nebeskog Egipta, svijeta živih i svijeta mrtvih. Tako je

faraon kao predstavnik bogova u narodu predstavljao i primjer jedinstva u mnogostrukosti. On je iznad dobra i zla, mladosti i starosti, muškoga i ženskoga, a prije svega iznad života i smrti. Zbog toga su Egipćani vjerovali da će ih faraon, zajedno s bogovima, primiti u drugi svijet.

Faraon je, uz ovu kolektivnu ulogu, bio i simbol individualne stvarnosti prema kojoj je svaki čovjek sličan bogovima. Bilo bi preopširno ovdje tumačiti kako su Egipćani poimali čovjeka, no u osnovi radi se o sljedećem: čovjek se sastoji od niza materijalnih i duhovnih elemenata. No iznad tijela, osjećaja i uma, nalazi se bezvremenska stvarnost u kojoj sudjeluju svi ljudi. Svi su se smatrali božjom djecom, ali su priznavali različite stupnjeve udaljenosti od vlastitog božanstva, a time i različite stupnjeve unutarnjeg postignuća. Faraon je predstavljao vidljivi i opipljivi dokaz postojanja mogućnosti unutarnjeg razvoja. Ovo shvaćanje bilo je još opsežnije. Egipćani su, moglo bi se reći, vjerovali u nevidljivo jedinstvo svega što postoji. Sve je međusobno povezano, a osnovna veza je ona koja postoji između svih stvari s jedne, te faraona i bogova s druge strane. "Zbog toga su svi bogovi i njihovo *Ka* jedno s njim, sadržani u njemu i sjedinjeni s Gospodarom dviju zemalja."

Potrebno je razumjeti važnost ovog naizgled jednostavnog argumenta. Bez obzira jesu li seljaci, vojnici, pisari, veziri ili svećenici, Egipćani su vjerovali da postoje bogovi, a u njihovo ime faraon vlada i njihovom zemljom. Kakvo ih zlo može zadesiti kad ih štite bogovi? Čovjek je iznutra bio smiren, znajući da će se netko pobrinuti za pravovremenu poplavu Nila, za obilne žetve, kao i za to da ih nikakav napadač ne porobi. Netko je pazio da jaki ne ugnjetavaju slabe i da vlada pravda.

Neki će možda ovakvo stajalište smatrati pomalo infantilnim, kao da je riječ o djeci koja znaju da im se ništa loše ne može dogoditi sve dok su roditelji tu da ih zaštite. Činjenica je, međutim, da je ovakvo razmišljanje bilo djelotvorno i da je dalo svoj doprinos velikim postignućima egipatskog naroda.

S druge strane, egipatsko poimanje svetog podrazumijevalo je sljedeće: svemir je bio "Kozmos", odnosno red koji su održavali bogovi, a na zemlji je, oponašajući nebo, trebalo održati taj isti red. To je ostvarivano obredima u kojima su trebali sudjelovati svi, od faraona do najnižeg seljaka. Imajući u vidu važnost kraljevske obveze održavanja reda, faraon je, štoviše, bio podređen obredima više nego podanici. Seljak je sebi mogao priuštiti određenu slobodu, ali faraon je morao, od zore do zalaska Sunca na zapadu, obavljati strogi niz obreda, oponašajući vječni obred Oca Sunca, Amona Raa, i nalikovati mu u svemu. Tako je bilo za vrijeme vladavine mnogih kraljevskih dinastija, a slična je pojava bila prisutna i u drugim kulturama, primjerice, u kineskoj.

U egipatskom narodu svatko je prihvaćao svoju dužnost, ponašajući se poput zupčanika svetog stroja. Svaki dio tog stroja imao je zadaću koju je trebalo izvršiti, kako se ne bi narušila ravnoteža.

Ovo nam omogućava razumijevanje i drugih elemenata egipatskog mentaliteta. S jedne strane, očita je izvanredna važnost očuvanja obreda nepromijenjenima tijekom mnogih naraštaja, a s druge strane i važnost svećeničkog staleža koji pomaže faraonu u izvršavanju njegove kozmičke dužnosti očuvanja i prenošenja ovih formula. Riječ "formula" ovdje koristimo u istom značenju u kojem je danas koriste matematičari, fizičari ili kemičari, odnosno kao sintezu

¹Eliade, M. *Sveto i profano*

stvarnosti koja se može ponoviti bilo gdje i bilo kada, pod uvjetom da se poštuju njezine vrijednosti. Stoga je svaki bog ili svako božansko trojstvo bilo štovano kroz posebne obrede koje su svećenici obavljali na točno određeni način i tako su se kanoni izvedbe obreda uspjeli očuvati sve do pada Carstva.

Smatramo taj detalj iznimno važnim jer se radi o "lajtmotivu" cijele egipatske kulture. Po našem mišljenju, Egipat najbolje karakteriziraju njegova trajnost i tisućljećima očuvani i netaknuti umjetnički, literarni i znanstveni obrasci. Egipćani su smatrali

povijesti Egipćani došli do vrhunca gotovo savršene spoznaje, odnosno onoga što Martin Bernal naziva "osovinskom srži"? Na ovo pitanje ne znamo odgovor. Možemo samo primijetiti da se usporedo s dekadencijom Egipta odvija i dekadencija u primjeni formula. Na slično ukazuje i Platonova *Država*, u kojoj se objašnjava kako promjene u običajima dovode do promjena i u političkim sustavima.

No, vratimo se našoj temi. Očito je da su egipatski svećenici u svojim "kućama života", "kućama vječnosti" ili "kućama tisućljeća" imali monopol nad znanjem.

da se spoznaja krije u prvobitnim formulama koje su im predali bogovi i koje se trebaju očuvati po svaku cijenu.

"Ptah je stvorio bogove, podigao gradove, odijelio provincije; postavio bogove na mjesta štovanja, odredio im žrtve, osnovao njihove hramove."

Dobivene izvorne formule kasnije je trebalo samo neprestano ponavljati. I doista, u razdoblju kraja Carstva Egipćani su ove formule ponavljali slično kao što su to činili i nepismeni svećenici u srednjovjekovnim samostanima: nisu razumjeli ono što prepisuju, ali su nastojali što vjernije prenijeti "crteže". Pronađeni su mnogi medicinski zapisi iz novijeg razdoblja, koji su zapravo kopije starijih tekstova iz vremena prvih dinastija.

Egipatska kultura je jedina koja nam se otkriva kao gotovo savršena: to je kultura s razvijenom umjetnošću, arhitekturom, znanošću, književnošću i politikom, koju je malo tko kasnije nadvisio. Osim toga, njezino najkraće priznato trajanje iznosi više od tri tisuće godina. Mogli bismo se upitati jesu li formule "djelovale"? Jesu li doista u jednom trenutku svoje

Oni su zapravo vladali Egiptom, a na čelu im je bio vrhovni svećenik – faraon. Sa svoga položaja u hijerarhijskoj piramidi, uz moć koju su im podarili bogovi, ti svećenici-arhitekti-lijeknici upravljali su običajima, pravom i svim oblicima javnog i privatnog života.

Željeli bismo napraviti jedan pomak prema boljem razumijevanju egipatske kulture i religije, koje su često, zbog neznanja, loše shvaćene u javnosti, čak i u akademskim krugovima. Faraon i svećenici su, prema egipatskom poimanju svijeta, imali određenu zadaću i određenu ulogu koju je narod razumio i prihvaćao, i obavljali su svoju dužnost u egipatskom društvu. Egipat je bio veliki hram kojim su "vladali bogovi", a život bogova – zakona sveopće Prirode – bio je slavljen u obredima.

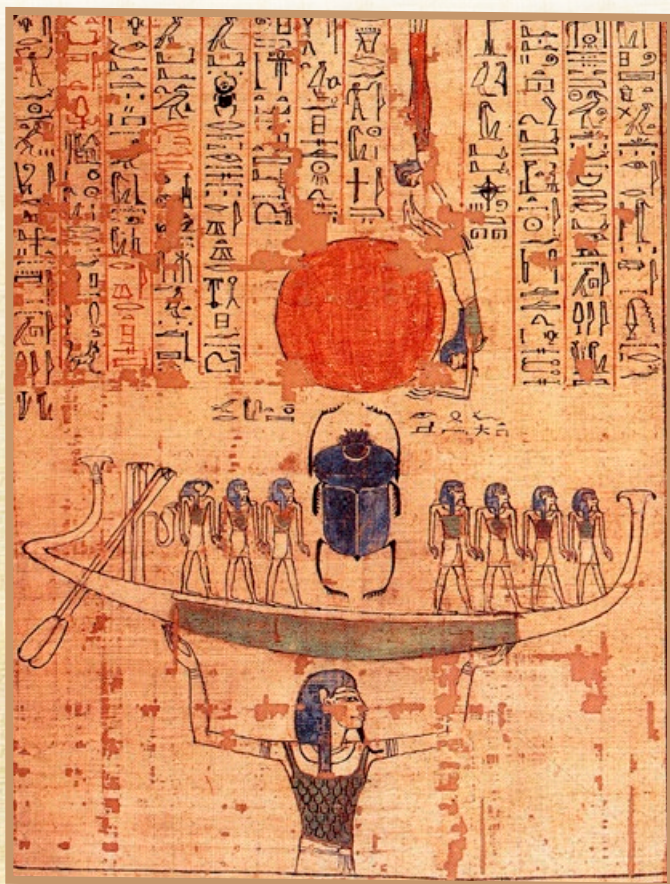
Sa španjolskog prevela: Glorija Blažanović

HELIOPOLISKA ENEADA

Nataša Žaja

U Heliopolisu (egipatski Annu), gradu boga Sunca-stvoritelja, važnom egipatskom religijskom središtu, pronađeni su tzv. *Tekstovi piramida*, ispisani u unutrašnjosti kraljevskih piramida V. i VI. dinastije. Potječu iz sredine trećeg tisućljeća

prije Krista i ubrajaju se u najstarija poznata religijska književna djela. Ovi se zapisi sastoje od niza mitova među kojima je i *Heliopoliska eneada*, koja predstavlja sintezu egipatskih stavova i razmišljanja o nastanku Univerzuma i svega što postoji te o ulozi svakog pojedinog božanstva u procesu stvaranja.

Osnovno obilježje Heliopoliskog sustava je vizija izvornog jedinstva, vrhovnog principa iz kojeg emanira eneada ili "devetka", zajednica božanstava od koje potječe sav vidljivi i nevidljivi život. Heliopolisku eneadu čine Re-Atum, Šu i Tefnut, Geb i Nut te Ozi- ris, Izida, Set i Neftis. Ova najstarija vizija podudara se s onima koje su se u dugom nizu stoljeća održavale u ostalim inicijatskim središtima, Memfisu, Hermopolisu i Tebi. Međutim, svako od ovih središta naglašava različite aspekte kruga Stvaranja, Postojanja i Povratka, i istim božanskim snagama u prirodi daje različita imena.

STVARANJE Nun, Atum, Re-Atum

Prije nego što su nastali svjetlo i sjena, nebo i zemlja, život i smrt, prisutnost i odsutnost, nije bilo ničega osim nepojmljive snage, osamljene, jedinstvene, koja je pripadala Kaosu, Nunu, bezgraničnom, nepokretnom kozmičkom oceanu, neiscrpnom izvoru Univerzuma. U tim vodama bez površine bilo je sadržano sve što će jednom postati i što će jednom ponovno obaviti svijet.

*Sve što je stvoreno, vratit će se Nunu
Ja sâm, trajem, nepoznat, svemu nevidljiv...*

Nijedan tekst ne navodi zašto je započeo proces stvaranja, ali u jednom davnom trenutku, na samom početku vremena, duh prvobitne vode osjetio je, kako kaže mit, nezaustavljivu nutarnju čežnju za upoznavanjem sebe, za ostvarenjem svoje vlastite svijesti. Tim prvim impulsom koji predstavlja veliki misterij otpočeo je put silaska nevidljivog u vidljivo, potencijalnog u aktivno, i prvi trenutak novog ciklusa manifestacije kojeg je, rodivši se iz Nuna, pokrenuo Atum. Atum je, dakle, nova faza, nova kvaliteta samog Nuna koji time ne prestaje postojati i zato se naziva "Rođen iz sebe samoga", "Dovršeni", Sve i Ništa, Ne-Stvar, Biće-Cjelina. Atum je samog sebe izdvojio iz dubina Nuna, naporom volje ili izgovarajući svoje ime, izronivši u obliku primordijalne planine ili otočića usred oceana. Taj se proces odvijao u dugom, neznanom nizu ciklusa, srcem čija je snaga u vlastitoj nutрини stvorila oslonac noseći u sebi klicu budućeg, kozmičko jaje u kojem je sve sadržano.

*Razvio sam se iz prvobitne biti koja se razvijala kroz
nebrojeno mnoštvo razvoja od početka vremena. Ničeg
tada ne bijaše na ovoj zemlji, i ja sve stvorih. Ne bijaše
nikog tko bi radio sa mnom u to vrijeme. Izvrših tamo sve
razvoje pomoću te božanske Duše koju sam tamo sazdao
koja ostade nedjelatna u vodenom bezdanu. Ne nadoh
tamo mjesto na koje bih stao. Ali u srcu svome bijah jak,
i načinih oslonac sebi, i sam načinih sve što je stvoreno.*

Papirus princeze Nesi Hensu

Iz početne klice, koju je u sebi oblikovao Atum, rodio se Re-Atum ili manifestirani Atum, bog-Sunce, Sunce-stvoritelj, zaplovivši svojom lađom vodama vremena i prostora kao vječni pokretački duh prisutan u svemu što živi.

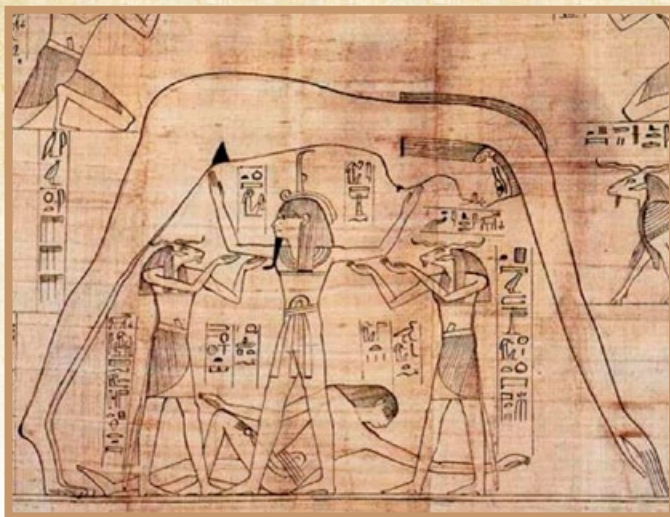
Šu i Tefnut

Lađa Re-Atuma je svojim putovanjem presijecala vodeni bezdan tvoreći dvije sile koje će predstavljati prvi božanski par: Šu (zrak) i Tefnut (prostor). Najprije nastaje Šu, zračni i svjetlonosni prostor, zatim Tefnut, životvorna rosa i vlaga koja održava prostor. Oni predstavljaju dvije strane iste duše, prvu dualnost koja će zajedno s Re-Atumom tvoriti trojstvo i omogućiti novu fazu stvaranja.

*Tijekom mnogih stoljeća, moje Oko ih je slijedilo,
i mi smo bili tri boga umjesto jednog, jedinog, mene
Jedinstvenog.*

Geb i Nut

Značenje imena Šu, "dizati", označava princip božanske inteligencije koji razdvaja svoju dotad čvrsto povezanu djecu: Geba, boga zemlje, od Nut, božice nebeskog svoda. Time kreacija ulazi u svoju treću fazu. Šu je zrak koji neprekidno struji između Geba i Nut, i ima ulogu uravnoteženja ovih dvaju principa koji su potekli od njega, i Tefnut. Danju ih razdvaja, a Nut samo vršcima prstiju nogu i ruku dodiruje Geba, a noću ih približava i Nut silazi do Geba donoseći zvijezde i tamu.

*Nut guta Sunce svake večeri
i rađa ga svakog jutra
mlađeg nego što je bilo večer prije.*

Na taj način Šu, poput srca, daje ritam životu na metafizičkom planu, zajedno sa svojom drugom stranom Tefnut – hraniteljicom i čuvaricom prostora u kojem borave njihova djeca.

Vezom koju uspostavljaju Geb i Nut, zemlja i zvjezdano nebo, pokreće se novi život, čime se ostvaruje četvrta i posljednja faza Stvaranja. Tada nastaju Oziris, Izida, Set i Neftis koji čine vječno prisutni most za prijenos nevidljivog, božanskog plana u vidljivi, ljudski plan. Oni su stvoritelji čovječanstva i brinu o evoluciji ljudi na zemlji, koja se ostvaruje kroz cikluse života i smrti.

Oziris

Oziris je princip nevidljivog života koji pokreće život na vidljivom planu. Njegovo biće je sunčano i nebesko; on je vrhovno dobro ili božanski kralj koji čovjeku daje zakone i znanja te ga podučava mnogim korisnim vještinama.

U mitu o Ozirisu opisana je bitka s njegovim bratom Setom, bogom pustinje, oluja i podzemlja. Set pobjeđuje Ozirisa raskomadavši njegovo tijelo u četnaest dijelova. Izida, žena i sestra Ozirisova, uz pomoć svoje sestre Neftis sakuplja rasute dijelove i njih dvije zajedno

priređuju prvi obred mumifikacije. Zahvaljujući tome, Oziris uskrsava rađajući se u svijetu umrlih kao vladar onih koji su mrtvi za sve što je prolazno. Zbog toga je Oziris smatran simbolom savršenog čovjeka i u tom smislu prikazivan je u obliku mumije povezanih nogu jer je nadrastao iskušenja dualnosti i prestao koračati u prolaznoj dimenziji. Mit o Ozirisu govori o iskušenjima koja se moraju nadvladati na evolucijskom putu, o žrtvovanju prolaznih elemenata kako bi se dosegla besmrtnost.

Izida

Izida oživotvoruje princip ljubavi i predstavlja prototip božanske majke. Ona je snaga i strpljivost zemlje koja može prikupiti, povezati razdvojene elemente i udahnuti novi život onome što je naizgled mrtvo. Pri tome i sama prolazi kroz brojna iskušenja. Njezino ime predloženo je prijestoljem ili stepeništem, a znači "korak", jer njezin život čine svjesni koraci usmjereni k jasnom cilju. U tom smislu, ona za čovjeka simbolizira pomoć u njegovom nutarnjem usponu, posredujući u uspostavljanju i održavanju stepenica koje vode od zemlje do neba. Koristeći svoje izuzetne moći čarobnice, ona pomaže pri Ozirisovu uskrsnuću te magijskim putem zanese i rađa Ozirisova nasljednika Horsa, očeva osvetnika.

Iako Horus ne pripada eneadi, on predstavlja važno božanstvo i vezan je uz početak jedne nove faze, povra-

tak stvorenog prema svom izvoru. On je snaga mladosti, svjetlosti i božanske inteligencije i započinje istu bitku koju je vodio Oziris, ali sada na drugačiji način i uz iskustvo koje mu dodjeljuju božanski otac i majka. Za razliku od Ozirisa koji je bio izazvan, on će sam izazvati Seta na dvoboj i odlučno se usmjeriti na uništenje svega što je beživotno, nesvjesno i rušilačko, a što podupire Set.

Set

Set predstavlja princip mraka, neplodnosti i smrti, ali u jednom dubljem značenju vezan je uz sve ono tajanstveno i skriveno, uz misterij. U mitu o Ozirisu simbolizira onog koji donosi strašna iskušenja i nemilosrdno razara staro, ali time posredno pomaže svima koji žele ostvarivati nutarnji rast, moguć jedino u neprekidnoj borbi, kroz poraze i pobjede.

Neftis

Komplementarni, ženski princip Seta je Neftis koja predstavlja snagu nevidljive, ali uvijek prisutne zaštite koja se pruža nad onim što je uništeno. Dok Izida udahnuje život i štiti ga nakon rođenja, Neftis je ona koja iskrpu života čuva u osjetljivim trenucima neposredno nakon smrti, pomažući umrlima u nadvladavanju iskušenja podzemnog svijeta. Zato je ona oslonac i pomoć svojoj sestri Izidi i prenosi skriveni oblik iste snage.

Potpunom inkarnacijom principa koje utjelovljuju Oziris, Izida, Set i Neftis završava se dugi proces Stvaranja tijekom kojeg se gradio most od neba do zemlje, od božanskog do ljudskog. Čovjek je stvoren zahvaljujući volji božanskih bića i pruženo mu je znanje o tome kako živjeti oblikujući u svom srcu put i gradeći ga svojim vlastitim rukama. Time će čovjek, u malom, ponoviti isto ono što je na početku vremena ostvario Atum i svi koji su kasnije od njega postali, samo obrnuto, po principu Toth-Hermesa: "Ono što je dolje, jednako je onome što je gore, da bi se ostvarila čuda Jednoga". ☪

UDAHNUTI ŽIVOT MORALNIM VRIJEDNOSTIMA

Delia Steinberg Guzmán

Iz godine u godinu otkrivamo da dani ostaju manje-više isti te da su rješenja naših sukoba, kao i veća radost, rezultat naših vlastitih odluka i postupaka.

Dakako, nije lako donijeti odluku kad pred sobom imamo više mogućnosti... ili nijednu. Niti je lako pronaći radost ako ne cijenimo male stvari, koje zapravo mogu donijeti puno zadovoljstva.

Donijeti bilo kakvu odluku, koristeći snagu koju nosimo u sebi, bolje je nego ostati nepomičan. Možda ćemo odabrati pogrešnu opciju, ali barem znamo da to možemo ispraviti – a to je već puno. Isto se događa s malim stvarima koje, zbog toga što ih smatramo beznačajnima, gube snagu kojom nas mogu uzdići; međutim, ne postoji ništa beznačajno za oči koje mogu vidjeti.

Ne možemo poreći da, na ovaj ili onaj način, ljudi proživljavaju teške trenutke gdje god se nalazili. Uvjeren sam da čak ni oni koji uživaju veliko bogatstvo ne mogu pobjeći od ljudske boli, ona je snažnija od bilo kakve nestašice. Ali ne bismo smjeli postati ravnodušni, kao ni opravdavati svoje pogreške pripisujući ih teškim vremenima u kojima živimo. Uistinu postoji ogromna konfuzija u svim aspektima života; teško je pronaći siguran put; navikli smo se više kritizirati negoli biti konstruktivni.

Konstruktivnost podrazumijeva razvoj ljudskog bića, koji je nemoguć bez temelja. Možda je najveće siromaštvo, ono koje nas pogađa više od svega, nedostatak moralnih temelja. Pod izgovorom slobode, koju ne znamo uvijek koristiti, dopuštamo si da nas obuzmu oni trenutačni prohtjevi koji sa sobom nose prokletstvo vječne neutaživosti. Sve je u redu, sve je moguće, sve ima smisla dok god nas zabavlja i čini da zaboravimo nutarnju prazninu s kojom se ne želimo suočiti. Živimo ovisni o društvenim medijima; oni nam mogu biti korisni, ali nas odvajaju od nas samih i od drugih. Što više mislimo da smo bliži jedni drugima, to smo udaljeniji.

Da, komuniciramo, ali sebičnost je vrlo velika, a nedostatak snage koju u nekim situacijama osjećamo čini da postajemo nesposobni za svaku vrstu suživota.

Moramo pronaći način da obogatimo svoje dane, da obogatimo svoj život, da se istinski povežemo s onima koji nas trebaju. Da bismo to postigli, moramo početi svojim nedaćama pridavati njihovu stvarnu dimenziju; nisu sve one toliko značajne koliko se čine, a ni tako nerješive kao što mislimo. Dovoljno je pogledati koje nesreće trpe drugi, a možemo ih olakšati, i to ponekad vrlo malim stvarima, počevši od onih koje izgledaju beznačajne, a obično su najvrjednije.

Što se dogodilo s osjećajem bratstva? Što se dogodilo s našim osmjesima i našim otvorenim rukama? Zašto toliko ističemo nasilje, koje očito postoji, a ne dobrotu pomoću koje svi možemo živjeti zajedno? Zašto si dopuštamo da budemo zarobljeni zabludama, neiskrenošću, nedostatkom zdravog razuma, vlastitom koristi? Zašto zatvaramo oči pred onima koji čekaju malo solidarnosti?

Treba nam malo više moralnosti. Potrebno nam je nešto tako jednostavno kao što je biti dobar i dobrohotno gledati na druge. Svi znamo duboko u sebi što je dobro, ali to ne prakticiramo jer nema ekonomsku vrijednost ili prestiž. Zar vrline ne koriste i onima koji ih žive i onima koji ih okružuju?

Svatko od nas može posaditi jedan cvijet, svatko od nas može učiniti nešto pozitivno, svatko od nas može biti bolji.

To nisu samo želje. Ako o njima možemo govoriti i pisati, to je zato što postoje. Oživljavanje moralnih vrijednosti dobra je prilika da se ožive neka drugačija vremena. Neka nas nitko ne liši ove posebne prilike da darujemo nova i bolja vremena sebi i drugima. 🏠

S engleskog prevela: Sanja Matić

RAINER MARIA RILKE

PISMA MLADOM PJESNIKU

Anastazija Pulja

Umjetnička djela beskrajno su usamljena i ničim, pa niti kritikom, ne možete ih dokučiti. Samo ih ljubav može spoznati, podržati i biti pravedna prema njima.

Da bismo došli do odgovora, potrebno se prvo zapitati. Da bismo se u bilo čemu razvili, potrebno je pokušati. Da bismo zaista naučili iz tih iskustava, često nam je potreban učitelj. Knjiga, savjet, prijatelj, pismo – sve su to učitelji koji nam mogu dati poticaj i usmjerenje kako bismo došli do nekih spoznaja. Ali, mi smo oni koji čine prvi korak, mi smo oni koji donose konačnu odluku, mi smo oni koji sudjeluju u životu.

Knjiga *Pisma mladom pjesniku* jako je lijep primjer prijateljskog odnosa između onoga koji poučava iz svog životnog iskustva i onoga u kome se budi želja za razvojem i spoznajom. Sastoji se od deset pisama u kojima Rilke, kao priznati pjesnik, književnik i filozof, odgovara mladom pitomcu Vojne akademije Franzu

Xaveru Kappusu koji, na raskrsnici života, od njega traži savjet i osvrt na svoje pjesničke pokušaje.

Dobar učitelj rijetko odgovara izravno na pitanja, njegova uloga je da otvori um, postavi nas na pravo mjesto kako bismo sami došli do dubljih i jasnijih znanja koje su oduvijek i postojala unutar nas. Rilke u tom smjeru savjetuje: *Uđite u sebe. Istražite razlog koji vas tjera da pišete... Ovo ponajprije: upitajte se u najtišem času svoje noći: moram li pisati? Potražite u svojoj dubini odgovor...* Naš početnički uspjeh ili neuspjeh, kao i ono što drugi o tome misle, sporedni su. Bitan je glas unutar nas koji nas vodi, bitno je posvetiti se onome što nas istinski nadahnjuje, kroz što se možemo razvijati i usavršavati. Rilke potiče svog štićenika da uči iz prirode, iz svoje svakodnevice, da se prisjeti

djetinjstva kao bogate riznice slika i doživljaja, da uroni u svoju nutrinu kako bi stekao čvrstinu i sigurnost u svoj glas: *I kad iz tog okretanja nutrini, kad iz tog udubljanja u vlastiti svijet proizađu stihovi, tad nećete ni pomišljati na to da nekoga pitate jesu li to dobri stihovi.*

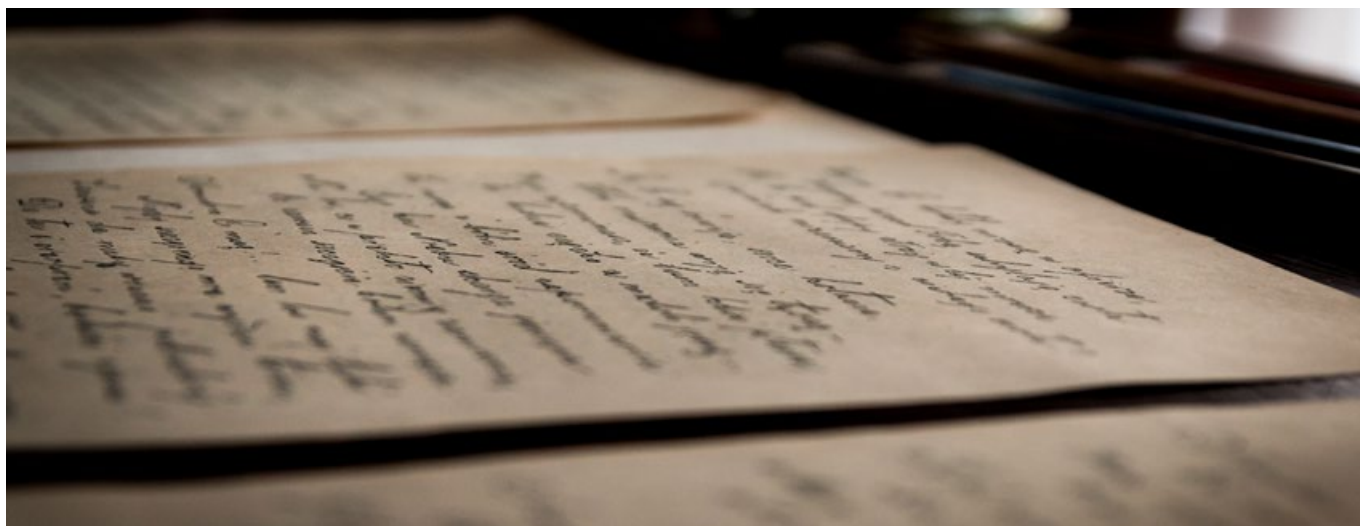
Putem svojih pisama Rilke velikodušno dijeli osobne spoznaje, ne kao profesor ili kritičar, već prirodno, poput rijeke što teče naplavljujući putem svoje obale, podržavajući rast i vitalnost svega što dotakne. Savjetuje ga da uči od velikih pjesnika i umjetnika kako bi razmišljajući o njihovim djelima proširio prostor svog unutarnjeg života. Predlaže Jensa Petera Jacobsena, u kojemu je i sam pronašao uzor, njegove knjige u kojima je otkrio i prepoznao tajanstvene putove različitih sudbina kako se čudesno isprepliću i pred našim očima... *a čak i najmanja zгода buja poput sudbine; sama pak sudbina nalikuje divnom, prostranom tkanju u kojem svaku nit plete neka beskrajno nježna ruka, polažući je uz drugu nit što je podržavaju i nose stotine drugih.*

Zrelost stvaratelja ne postiže se odjednom, već polako, ustrajnim radom i postupnim razvojem, zbog čega je potrebna velika strpljivost na koju se trebamo redovito podsjećati, posebno u trenucima malodušnosti i razočaranja. U svemu postoje prirodni ciklusi sazrijevanja koje treba prepoznati i naučiti poštovati. *Dopustite svojim prosudbama vlastiti, tihi, neometani razvitak koji – kao i svaki napredak – mora doći duboko iznutra i ništa ga ne može ni potaknuti niti požuriti. Sve mora dozreti i tek se tada može roditi. Biti umjetnikom znači... sazrijevati kao stablo...*

Naglašava da nam na određena pitanja nitko zaista ne može odgovoriti jer se mnoge životne vrijednosti ne mogu potpuno objasniti riječima. Trebali bismo učiti iz jednostavnih, malih stvari koje često zanemarujemo, a u kojima se odvijaju čitavi procesi, ako ih znamo zamijetiti i povezati. *Ne dopustite da Vas zbuni ono površinsko; u dubini sve postaje zakonom. Zato se i treba neprestano pitati, zavoljeti sama pitanja kao zatvorene odaje, i živjeti ih kako bismo možda jednoga dana živjeli i odgovore.*

U tom preispitivanju i traganju, živeći u zadanim okolnostima i radeći ono što ga ne zadovoljava u potpunosti, čovjek je često usamljen i osjeća se neshvaćenim. Rilke prepoznaje usamljenost mladog prijatelja, te joj posvećuje dosta prostora. Smatra da pjesnik treba zavoljeti samoću u kojoj raste njegova nutarnja prostranost, *ući u sebe i satima ne susresti nikoga – to se mora moći postići... Vaše je unutarne zbivanje vrijedno cijele Vaše ljubavi, na njemu nekako morate raditi...* Usamljenost nas može dovesti do osobitih vrhunaca o kojima nismo mogli ni sanjati.

Ali poziva i na povezanost i bliskost s ljudima kojima smo okruženi, s onima koji znaju manje, sa starijima, s roditeljima, jer su nam tajne njihovih srca često nejasne i

skriveno. Ljubav prema drugima je nešto što smatra teškim, čovjek to još treba učiti i ne prihvaćati olako. *Ljubav čovjeka prema čovjeku: to je možda najteže od svega što nam je zadano, ono krajnje, zadnja kušnja i provjera, rad, za koji je svaki drugi rad tek priprema.* Kroz ljubav imamo mogućnost boljeg upoznavanja sebe, nadilaženja i sazrijevanja kako bismo postali samosvojniji i osvješteniji. Samo zreo pojedinac može ostvariti kvalitetan suživot s drugim ljudima. A kada nam se čini da nemamo nikog bliskog pokraj sebe, uvijek postoje stvari koje su uz nas i kojima se možemo približiti... *još su tu noći i vjetrovi što prolaze kroz drveće i iznad mnogih zemalja; još je među stvarima i kod životinja sve puno događanja, u kojima smijete sudjelovati...*

Na bol, tugu, tjeskobe, sumnje gleda kao na prirodan dio života koji se stavlja pred nas kao iskušenja, kako bi otvorio našu svijest za nešto novo što se treba roditi, kako bi unutar nje nešto novo izniknulo. Uostalom, svi osjećaji, strahovi, previranja nisu izazvani samo vanjskim okolnostima, već izviru iz nas samih, kako bismo ih upoznali, kako bismo se izborili s njima i osvojili novi dio beskonačnosti unutar sebe... *pa ćemo pomalo morati naučiti spoznavati da ono što nazivamo sudbinom, izlazi iz ljudi, a ne ulazi izvana u njih.*

Ono što smatramo vrijednim, uglavnom je teško, ali to je jedini način kako da te stvari koje su nam važne postanu dio nas. *Pa ako uredimo naš život u skladu s onim načelom, koje nam savjetuje da se uvijek trebamo držati onog teškog, tad će nam ono, što nas se sada još doima posve stranim, postati najprisnije i najvjernije.*

Božansko i duhovno neizravno se provlači kroz cijelu prepisku, jer je neraskidivo povezano sa svim – ali čovjek još ne može u potpunosti spoznati ni smisao, ni ljepotu, ni savršenstvo vizije cjeline. Zato je potrebno dozvoliti da se kroz vanjski i unutarnji život pomalo raspliće i otvara istina kako bi je čovjek, kad

bude spreman, susreo i prepoznao. On opetovano poziva na odvažno traganje, preispitivanje, ali i na strpljivost koja prati povjerenje. *Moramo naš bitak zamisliti toliko prostranim koliko najviše možemo; sve, čak i ono nečuveno, u njemu mora biti moguće. To je ustvari i jedina odvažnost koja se od nas zahtijeva: imati odvažnosti za ono najneobičnije, najčudesnije, najneobjašnjivije što nas može snaći.*

Iz njegovih riječi, bez obzira na svijest o teškoćama i tamnijim stranama života, izvire nada, suosjećanje i mudrost vizionara koji je u svojoj *veličanstvenoj Usamljenosti* možda uspio odgrnuti zastor iza prostranstva zvjezdanog neba, što u šutnji treperi jasnije onima koji su uspjeti pripitomiti svoju tišinu.

Zbog toga su ova pisma više od literarnog djela, iz njih svatko može iščitati i sačuvati nešto za sebe... 🏠

BEETHOVENOVA ODA RADOSTI

Ariana Deranja

Ove godine obilježavamo 250. godišnjicu rođenja Ludwiga van Beethovena, jednog od najvećih svjetskih skladatelja. Često nazivan glazbenim divom i inovatorom, pisao je vizionarsku glazbu kojom je širio ne samo njezine granice, nego i granice samog čovjeka, i tako stvorio veličanstveno nasljeđe čovječanstva.

Rođen je u Bonnu 1770. godine u glazbenoj obitelji flamanskog podrijetla. Prvi put javno nastupa sa sedam godina, a već s trinaest godina postaje pomoćni orguljaš mjesne dvorske kapele.

Godine 1792. odlazi u Beč, gdje ostaje sve do kraja života. U Beču upoznaje Mozarta i učenik je F. J. Haydna i A. Salierija te temeljito proučava kanon, fugu i vokalne kompozicije. Od 1795. godine nastupa javno, ali od 1796. godine počinje postupan gubitak sluha, što će se 1819. godine pretvoriti u potpunu gluhoću.

Iako je to bio strahovit gubitak za glazbenika, on mu je omogućio da, ponirući u svoj nutarnji svijet, čuje glazbu na jednoj drugoj razini.

Evo jeseni mog života, želim biti kao ona plodna stabla koja je dovoljno protresti pa da s njih poput kiše popadaju zreli i sočni plodovi.

Novi put simfonije

Središnje mjesto u Beethovenovim instrumentalnim djelima pripada simfonijama. Sve su nastale između 1799. i 1824. godine, u njegovim zrelim godinama ili, kako sam kaže, u "plodnoj jeseni njegova života", i svaka je jedinstveni umjetnički doživljaj.

U simfonijama mijenja postojeću klasičnu strukturu, uvodi ravnopravnost među gudače, daje samostalnost violama i violončelu nad kontrabasom. Provođi individualiziranje u puhačkim instrumentima te uvodi trombone u orkestar.

Kruna svih simfonija svakako je 9. *simfonija*, koja označava potpuni izlazak iz klasičnih simfonijskih okvira te predstavlja izazov izvođačima i svim skladateljima koji su kasnije skladali simfonije. Richard Wagner je naziva "vrhuncem glazbe".

Zamišljena je puno prije nego što ju je počeo pisati. Neke skice potječu iz 1815. godine, iako je završena tek 1824. godine. Već u mladosti Beethovena fasciniraju stihovi Schillerove pjesme *Oda radosti* i želi ih unijeti u svoju glazbu. Godinama se vraćao tim stihovima i skicirao moguće teme uz njih. Upravo u 9. *simfoniji* po prvi put uvodi riječ, odnosno ljudski glas, koristeći odlomak iz Schillerove *Ode radosti*.

Ova je simfonija bila puno kompleksnija od bilo koje dotad. Za izvedbu je zahtijevala veliki orkestar,

zbor i četiri solo pjevača. U premijernoj su izvedbi sudjelovali orkestar bečkog Kärntnertor Theatra, bečko glazbeno društvo te, smatra se, tadašnji najelitniji bečki izvođači. Praizvedena je 7. svibnja 1824. godine i bio je to velik događaj s obzirom na to da je nakon dvanaest godina Beethoven ponovno dirigirao. Publika ga je popratila ovacijama, ispruženim rukama, u zrak su letjele maramice i šesiri kako bi mogao vidjeti oduševljenje kad ga već nije mogao čuti.

Iako se čini da simfonija prati ustaljeni simfonijski model od četiri stavka, ništa u ovom djelu nije klasično. U svakom stavku otkrivamo skladateljevu kreativnost i inovativnost, pomicanje granica glazbe.

Ova je simfonija fuzija poezije, glazbe, filozofije i moralne poruke čovječanstvu te daje mogućnost interpretacije na više razina. Slušajući je, ulazimo u jedan novi svijet i puštamo da nas mašta vodi prostranstvima glazbe.

*Štujete li ga, milijuni?
Svijete, poznajete li svog tvorca?
Tražite ga na nebesima;
Iznad zvijezda mora prebivati.*

Čitav prvi stavak, *Allegro ma non troppo, un poco maestoso*, izrazito je dramatičan, ali ipak ima klasičnu sonatnu strukturu. Početak kao da izranja iz susreta s tišinom i kreće se prostranstvima beskraja, ostavljajući osjećaj iščekivanja sljedećih događaja. Naslućujemo napetost i neizvjesnost, izražene kroz stalne izmjene ritma i melodije, kao da prisustvujemo unutarnjoj borbi.

Drugi stavak, *Scherzo*, više ritmičan nego melodičan, kombinira stanje napetosti i prpošnosti; osjeća se energija i ono zemaljsko u svojoj punini, nestrpljivost u potrazi za čistom radošću. No, je li to pravi put? Glazba dočarava i očaj i nadu.

Iako često u sjeni drugih dijelova, *Scherzo* počinje inovacijom za to doba, timpanima koji nisu upotrijebljeni samo kao ritmičko pojačanje nego i kao solo melodija. U ovom stavku se također po prvi put pojavljuje element tišine, odnosno pauze.

Adagio molto e cantabile uvodi nas u bogatu liričnu glazbu, spokojnu idilu i sanjarenje. Kao da započinje novi ciklus, ali to je samo malena oaza ljepote izrasla iz dramatike prethodnih stavaka. Oluja je u duši stišana, budi se snaga i raste hrabrost. Još jedan sjetan pogled

♪ *Glazba je posrednik između duhovnog i osjetilnog života.*

♪ *Nemojte samo vježbati svoju umjetnost, probijte se u njezine tajne, jer ona i znanje mogu podići čovjeka do božanskog.*

♪ *Tisuće zvukova, buke i oluje nalazile su se u meni dok ih nisam uglazbio na papiru.*

♪ *Ono što dopire do srca mora doći odozgo; ako ne potječe odatle, bit će to samo note, tijelo bez duše.*

prema onome što je bilo i spremnost na ono što dolazi. Trube i bubnjevi prigušenom snagom najavljuju glavnu temu, ali životna radost ovdje još nije u svojoj punini.

Međutim, ništa nas ne može pripremiti za *Finale* ovog veličanstvenog djela, suprotnost svemu prethodnom, za trenutak kada violončela i kontrabasi svojom melodijom sličnom recitativu napuštaju glazbu prethodna tri stavka i preuzimaju vodstvo.

Ovaj zadnji stavak je simfonija u malom, život u svim svojim aspektima, glazbena paleta svih različitosti: simfonije, koncerta, klasičnih varijacija, turskog marša i dvostruke fuge.

U finalu se pobjeda ne slavi odmah, stvara se napeto iščekivanje. I tada se tiho i živahno javlja tema himne radosti, jednostavna i pjevna, budeći instrument po instrument. Svijet se postepeno širi pred nama u svoj svojoj ljepoti.

Otvaraju se obzori Neba i sve ono dobro i lijepo postaje dio ljudskog srca i uma. Glazbeni zanos dotiče dušu svakog čovjeka i povezuje ih u jedno.

Veselje života raste sve dok ne dosegne trostruki uzlet: instrumenata, zbora i solista, koji se okupljaju u zajedništvu. To je jedinstvo u mnoštvu, spoj svetog i profanog, nebeskog i zemaljskog slavlja.

Beethoven nam je ostavio veličanstveno umjetničko djelo i filozofski spjev; ideju bratstva među ljudima i ideju jedinstva čovječanstva i čitave Prirode. Uranjajući u njega, ne možemo ne zapitati se o smislu svog života i svojoj ulozi u veličanstvenom skladu univerzuma.

Beethoven je svojom glazbom nastojao oplemeniti ljudski duh dajući mu krila sreće i radost života, ukazujući na trajni put obnove i beskrajne mogućnosti koje imamo kao ljudska bića. ♫

LJEPOTA POSTAJE... GLAZBA

Adriana Pricone

U svom djelu *Metamorfoze* Ovidije pripovijeda kako se Pan, ugledavši nimfu Siringu, zaljubio i približio joj se, ali je nimfa pobjegla užasnuta njegovom pojavom. Potrčala je prema rijeci Ladon, a kada ju je iscrpljenu Pan uskoro sustigao, ona je prizvala u pomoć Najade te su je one pretvorile u močvarnu trsku. Zahvaljujući dašku vjetra, Pan začuje njihov umilan zvuk te poreže trstike na različite duljine, poveže ih i tako načini instrument koji otada nosi njihova imena – Panova frula ili siringa. Svirajući, Pan je svoju neuzvraćenu ljubav nadomjestio zvukom koji ga na nju podsjeća.

Možda je upravo to moć glazbe: njezina melodija budi sjećanje i na trenutak nas vraća u stanje blaženstva. Možda je zato čovjek uronjen u glazbu od prvih trenutaka života: od prigušenih roditeljskih glasova dok smo u majčinoj utrobi, uspavanke koja ima moć da smiri plač, pjesama koje obilježavaju igre i proslave, pa sve do glazbe koja nas zabavlja, opušta, uzbuđuje, pokreće i dira.

ŠTO JE GLAZBA? ŠTO JE NJEZINA MOĆ?

Da bismo razumjeli prirodu glazbe, moramo poznavati njezino izvorište. Kako je čovjek došao do glazbe? Što je bila njezina prvobitna uloga? Počevši od druge polovice XIX. st., filozofi, sociolozi i muzikolozi bavili su se pitanjem porijekla glazbe predlažući teorije koje su bile pod snažnim uplivom pozitivizma. Tako je,

prema nekima, glazba rođena da bi oponašala zvukove i šumove iz prirode. Ovoj se teoriji protivio njemački filozof, pjesnik i književni kritičar Johann Gottfried Herder koji je tvrdio da sva priroda pjeva te da čovjek svojom pjesmom izražava tipično ljudsku potrebu i jezik. Prema Charlesu Darwinu, svrha glazbe bila je da prati i olakša udvaranje, a prema njemačkom ekonomistu Karlu Bücheru, autoru knjige *Arbeit und Rhythmus (Rad i Ritam)*, da pomogne u kolektivnom radu. Njemački filozof, psiholog i muzikolog Carl Stumpf smatra pak da glazba, kao i jezik, potječe iz potrebe za međusobnim sporazumijevanjem te da su naši preci glazbu otkrili kroz signalne poklike. Vjerojatno najzanimljivija teorija je ona britanskog antropologa Siegfrieda Nadela, koji tvrdi da je glazba proizašla iz prirodne čovjekove želje za oblikom jezika koji će omogućiti komunikaciju s božanskim. Glazba je duboki izraz duhovne potrebe, rađa se u trenutku kada postoji nešto uzvišeno ljudsko što se želi izraziti i prenijeti. Zato ne iznenađuje da je u svakoj velikoj civilizaciji glazba igrala značajnu moralnu i duhovnu ulogu, pa su tako obredi, borbe, umjetničke predstave i zabave uvijek bile popraćene zvukom.

U svojoj hijerarhiji i harmoniji među zvukovima glazba kao da sadrži kodiranu poruku koju nesvjesno dešifriramo, jer i mi smo, kao slika svemira, građeni prema istim matematičkim omjerima kao i svemir. Glazba je oblik umjetnosti i kao takva mora imati

poruku jer, kako kaže profesor Jorge Angel Livraga: "Umjetnost bez poruke je kao otmotnica bez pisma."

Danas je glazba, slijedeći karakteristike naše potrošačke civilizacije, izgubila svoju "svetu" suštinu i postala profana; njezin je cilj zadovoljiti i stimulirati naše niže impulse, a ne duhovne potrebe. Potrošačka je glazba izgubila dodir s božanskim svijetom.

ŠTO OČEKUJEMO OD UMJETNOSTI?

Ne tražimo li nešto lijepo u koncertu, kazališnoj predstavi ili skulpturi, ne očekujemo li da nas podsjetu da su sva naša zanimanja i brige prolazne i da u čovjeku postoji nešto besmrtno?

Prava glazba je glasnica ljepote, a istinska ljepota je harmoničan sklad. Prava ljepota je objektivna, jer ni jedno lijepo djelo ne treba dodatno obrazloženje, objašnjenje i tumačenje onoga što je autor želio reći, njegova poruka je tu, razumljiva svima i univerzalno korisna. Lijepo djelo prodire izravno u nas i dodiruje naše najtajnije strune, svojom ljepotom nas harmonizira, mijenja nam raspoloženje, zadivljuje nas te ima moć ganuti nas do suza.

Nije slučajno da su već drevne civilizacije u glazbi prepoznale moć harmonizacije i liječenja. Pitagora je liječio pomoću glazbe, a moderna muzikoterapija danas ponovno otkriva "znanstvenu" prirodu terapijskih, etičkih i estetskih moći zvuka. Dokazano je da određena glazba ima višestruko pozitivne učinke:

utječe na disanje, na otkucaje srca i krvni tlak, usporava i ujednačava moždane valove smanjujući tako mišićnu napetost, poboljšava fizičku izdržljivost i motoričku koordinaciju tijela. Također povećava razinu endorfina, ublažavajući time fizičku i psihičku bol i stimulira imunitet. Potiče učenje i pamćenje i, na kraju, povećava prijemčivost za simbole.

Ali slušati ne znači samo čuti, nego i dovesti se u stanje iz kojeg možemo krenuti u potragu za tišinom, kako bismo mogli primiti dar Ljepote. Za to se treba pripremiti, a jedan od načina je tišina – prije, tijekom i poslije interpretacije. Glazba se rađa prije nego što čujemo prvi zvuk, prvi akord i to treba naučiti percipirati. Tijekom izvedbe dobro je ostati svjesno prisutan i prijemčiv ostavljajući mjesta za prazninu-tišinu, sve dok nas glazba u cijelosti ne prožme. Na kraju, nakon posljednjeg zvuka izvedbe, korisno je kratko zastati, barem nekoliko sekundi, kako bi nas prožela sama esencija glazbe. To znači sačuvati to posebno iskustvo prije nego što se vratimo u svakodnevicu.

Kada pažljivo slušamo prekrasnu glazbu, u duši neizbježno nastaje nešto novo što uzrokuje promjenu u nama. Upravo je krajnji cilj glazbe ovo novo stanje u koje je slušatelj, kao i sam izvođač doveden, a to je glas sjećanja, glas voljenog bića, glas vječnosti. ♪

Stalijanskog prevela: Silvana Sterpin

**Savršena riječ skrivenija
je od dragog kamena,
pa ipak se može naći i
kod sluga koji melju žito.**

Ptahotep

